

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-278-1-50

ГЕЛЬМАН В. М.

Запорізький національний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КАДРОВИМ РЕСУРСОМ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

У статті досліджено стан функціонування підприємств машинобудування та особливості забезпеченості їх кадровим ресурсом в сучасних умовах господарювання. Досліджено соціально-економічні передумови забезпечення ефективності управління кадровим ресурсом підприємств машинобудування. Аналіз основних показників розвитку підприємств машинобудування за період 2012-2019 років показав зниження кількості зайнятих працівників на промислових вітчизняних підприємствах та підприємствах машинобудування. Період 2014-2016 років характеризувався високим рівнем збитковості вітчизняної галузі машинобудування, а також зниженням кількості підприємств машинобудування. Незадовільний стан вітчизняних підприємств машинобудування вказує на необхідність застосування на них стратегії управління кадровим ресурсом, що дозволить мотивувати працівників на досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства, забезпечити підвищення ефективності працівників, формувати команду фахівців, здатних виконувати завдання різного ступеня складності та якості.

Ключові слова: підприємство машинобудування, зайняті працівники, обсяг реалізованої продукції підприємств, фінансовий результат кількість підприємств, середня заробітна плата.

HELMAN V.

Zaporizhzhia National University

PROBLEMS AND FEATURES OF PROVIDING PERSONNEL RESOURCES OF ENTERPRISES IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

The economic development of the state directly depends on providing machine-building enterprises with highly skilled workers who adequately respond to the demands of innovative development and high technologies, use modern methods and formats, quickly adapt to changes in the environment. From the point of view of management of machine-building enterprises, human resources are one of the key resources that can become the basis for improving the efficiency of the enterprise, achieving the desired results in the future.

The article notes that for the implementation of effective resource management both at the state The article examines the state of functioning of machine-building enterprises and the peculiarities of their human resources in modern business conditions. The socio-economic preconditions for ensuring the efficiency of human resources management of machine-building enterprises have been studied. The analysis of the main indicators of development of machine-building enterprises for the period 2012-2019 showed a decrease in the number of employees in domestic domestic enterprises and machine-building enterprises. The period of 2014-2016 was characterized by a high level of unprofitability of the domestic machine-building industry, as well as a decrease in the number of machine-building enterprises. Unsatisfactory condition of domestic machine-building enterprises indicates the need to apply human resource management strategies, which will motivate employees to achieve strategic and tactical goals of the enterprise, increase employee efficiency, form a team of specialists capable of performing tasks of varying complexity and quality.

Keywords: machine-building enterprise, employed workers, volume of sold products of enterprises, financial result, number of enterprises, average salary.

Постановка проблеми. Економічний розвиток держави напряму залежить від забезпечення підприємств машинобудування висококваліфікованими працівниками, які адекватно реагують на запити інноваційного розвитку та високих технологій, використовують сучасні методи та формати роботи, швидко пристосовуються до змін зовнішнього середовища. З точки зору управління підприємствами машинобудування, кадрові ресурси є одними з ключових ресурсів, які можуть стати основою для підвищення ефективності діяльності підприємства, досягнення бажаних результатів у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основу стійкого розвитку промисловості та економіки країни в цілому складає система налагоджених, ефективно працюючих галузей народного господарства. Проблемам та тенденціям розвитку галузі промисловості, дослідженням регіональних особливостей функціонування та розвитку підприємств галузі у численних працях приділяли увагу такі науковці, як: Амоша О.І., Вишневецький В.П., Збаразська Л.О., Божко М.О., Данилишин Б.М., Клиновий Д.В., Пепа Т.В., Довгань Л.Є., Сімченко Н.О., Лінькова О.Ю., Тарасова Н.В., Клименко Л.П., Ємельянов В.М., Коломієць В.М., Набатова Ю.О., Точилін В.О., Венгер В.В., Тимченко С.О., Шейко І.А., Дзюба М.І., Карачина Н.П., Романко О.П., Стадник В.В., Черномазюк А.Г., Череп А.В., Шапуров О.О. У дослідженнях зарубіжних і українських науковців практичні аспекти управління кадровим ресурсом підприємств посідають важливе місце, однак, робимо висновок, що потребують дослідження дослідження соціально-економічних передумов забезпечення ефективності управління кадровим ресурсом підприємств машинобудування і питань підвищення ефективності управління кадровим ресурсом підприємств машинобудування.

Формулювання цілей. Метою дослідження є аналіз проблем забезпечення кадровим ресурсом підприємств в сучасних умовах господарювання, зокрема стан функціонування підприємств машинобудування та особливості забезпеченості їх кадровим ресурсом.

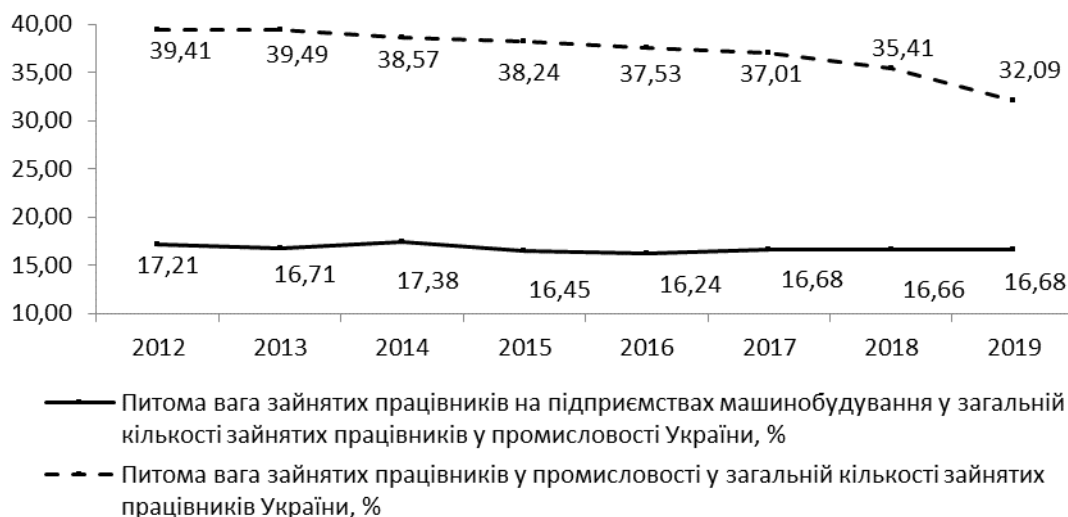
Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах інноваційно-технологічного розвитку, глобалізаційних перетворень та ринкової економіки, кадрові ресурси виступають одним з найважливіших факторів конкурентоспроможності підприємств.

Важливою передумовою якісного забезпечення ефективності управління кадровим ресурсом є комплексний аналіз впливу факторів зовнішнього середовища на цей процес. Отже, забезпечення ефективності управління кадровим ресурсом ґрунтується на дотриманні Конституції України, а також регламентується нормативно-законодавчими документами України: Кодексом законів про працю, Господарським кодексом, Цивільним кодексом, Законом України «Про зайнятість населення», Законом України «Про оплату праці», Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», Законом України «Про авторське право і суміжні права», Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» тощо. Проблема забезпечення ефективності управління кадровим ресурсом на підприємствах є актуальною в контексті Стратегії державної кадрової політики на 2012 – 2020 рр.

З огляду на непросту нинішню політичну та економічну ситуацію в Україні важливою передумовою забезпечення ефективності управління кадровим ресурсом в контексті затверджених державних програм є врахування таких чинників, як: нестабільність економіки, обмеженість ресурсів для забезпечення системної реалізації усіх завдань і заходів; неготовність певної частини освітян до інноваційної діяльності; розшарування суспільства за матеріальним становищем сімей; недостатні обсяги фінансування державних програм, також неефективність використання коштів за ними; негативний вплив ускладненої демографічної ситуації тощо.

Зниження кількості зайнятих працівників протягом 2012-2019 років слід відмітити на промислових вітчизняних підприємствах. Питома вага зайнятих працівників на промислових підприємствах у загальній чисельності зайнятих працівників України, за період 2013-2019 років має чітку тенденцію до зниження (рис.1).

Якщо у 2012 році величина зайнятих працівників на промислових підприємствах становила 3026405 осіб, то вже у 2019 році – 2056372 осіб, що менше на 970033 осіб, або на 32 %. Незадовільна ситуація спостерігається за рівнем зайнятості на підприємствах машинобудування. Протягом усього досліджуваного періоду, окрім 2017 року, кількість зайнятих працівників на підприємствах машинобудування постійно знижується. Якщо у 2012 році величина зайнятих працівників на підприємствах машинобудування становила 520812 осіб, то вже у 2019 році – 342971 осіб, що менше на 177841 осіб, або 34 %.

Рис. 1. Питома вага зайнятих працівників на вітчизняних підприємствах протягом 2012-2019 рр., % [2]
Примітка: сформовано автором на основі офіційної інформації Державної служби статистики України

Період 2012-2014 років характеризується зниженням обсягу реалізованої продукції підприємств машинобудування. За весь досліджуваний період у 2014 році спостерігається найнижчий показник реалізації продукції, що напряму пов'язано із загостренням економічної кризи в цілому по Україні. З 2015 року ситуація покращилася і вже протягом 2015-2019 років наявна позитивна динаміка зростання обсягу реалізованої продукції на підприємствах машинобудування. Щодо величини чистого прибутку (збитку) підприємств машинобудування, то для періоду 2012-2016 років характерна чітка тенденція спаду досліджуваного показника. Період 2014-2016 років характеризується високим рівнем збитковості вітчизняної галузі машинобудування, а також зниженням кількості підприємств машинобудування. Лише починаючи з 2017 року слід відмітити покращення економічної ситуації, зростання чистого прибутку підприємств машинобудування та їх кількості (табл.1).

Таблиця 1

Основні показники розвитку підприємств машинобудування протягом 2012-2019 рр. [2]

Роки	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Обсяг реалізованої продукції підприємств машинобудування (товарів, послуг), млн. грн.	143 533,1	117 301,9	101 924,7	115 261,7	131 351,8	168 281,9	208 676,4	212 027,3
Фінансовий результат до оподаткування підприємств машинобудування (сальдо), млн. грн.	13 322,8	5 526,9	-20 501,5	-12 651,6	1 696,2	9 770	11 411,2	19 852,1
Кількість підприємств машинобудування, од.	4 546	5 103	4 460	4 483	4 209	4 481	4 703	4 915

Примітка: побудовано автором на основі офіційної інформації Державної служби статистики України

Одним з ключових факторів економічного середовища, який впливає на забезпечення ефективності управління кадровим ресурсом, є заробітна плата, адже її високий рівень для працівника є головним мотиваційним чинником, який стимулює його підвищувати кваліфікацію і розвивати творчий потенціал.

Встановлено, що рівень заробітної плати на підприємствах машинобудування порівняно з іншими галузями промисловості є невисоким. Так, в середньому за 2012-2019 роки середньомісячна заробітна плата на підприємствах машинобудування склала 5924 грн., для порівняння - у металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів за такий же період в середньому – 7245 грн., у добувній промисловості – 8379 грн. За досліджуваний період найнижча заробітна плата спостерігається на підприємствах з виробництва електричного устаткування. Дещо вища середньомісячна заробітна плата на підприємствах з виробництва машин та устаткування, на підприємствах з виробництва автотранспортних засобів, причепів та інших транспортних засобів, а найвища протягом останніх п'яти років – на підприємствах з виробництва комп'ютерів, електронної, оптичної продукції.

Висновки. Аналіз основних показників розвитку підприємств машинобудування за період 2012-2019 років показав зниження кількості зайнятих працівників на промислових вітчизняних підприємствах та підприємствах машинобудування. Період 2014-2016 років характеризувався високим рівнем збитковості вітчизняної галузі машинобудування, а також зниженням кількості підприємств машинобудування. Незадовільний стан вітчизняних підприємств машинобудування вказує на необхідність застосування на них стратегії управління кадровим ресурсом на основі моделі життєвого циклу працівника. Визначена у статті стратегія управління кадровим ресурсом передбачає врахування матриці узгодження стратегії підприємства з процесом управління кадровим ресурсом. Упровадження запропонованої стратегії дозволить мотивувати працівників на досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства, забезпечувати підвищення ефективності працівників, формувати команду фахівців, здатних виконувати завдання різного ступеня складності та якості.

Література

Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [online] Доступно <<http://www.ukrstat.gov.ua>>

Череп А.В. Модернізація організації виробництва підприємств машинобудування на засадах інноваційного розвитку / А. В. Череп, Н. В. Соловйова // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. - 2016. - № 3. - С. 63-66.

Череп А. В., Павленко А. І. Формування стратегії антикризового управління підприємств машинобудування Запорізької області. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць./ за ред. М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. Одеса: Одеський національний економічний університет, 2018. № 1 (65). С. 161–173.

Гельман, В.М. Управління кадровим ресурсом підприємств машинобудування через призму ефективності. Вісник Хмельницького національного університету: науковий журнал. Економічні науки. 2019. № 4, Т. 3(272), с.62-66.

Марченко В.М., Хондока В. А. Кадрова політика та кадрова стратегія підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017, № 20, с. 440-443 [online] Доступно <<http://global-national.in.ua/archive/20-2017/89.pdf>>

References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [The State Statistics Service of Ukraine] (2020). Official site. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

2. Cherep A.V. (2016). Modernizatsiia orhanizatsii vyrobnytstva pidpriemstv mashynobuduvannia na zasadakh innovatsiinoho rozvytku [Modernization of the organization of production of mechanical engineering enterprises on the basis of innovation development] / A.V. Skol, NV Solovyova // State and regions. Series: Economics and Entrepreneurship. No. 3. p. 63-66 [in Ukrainian].

-
3. Cherep A.V, Pavlenko A.I. (2018). Formuvannia stratehii antykrizovoho upravlinnia pidpriemstv mashynobuduvannia Zaporizkoi oblasti [Formation of an anti-crisis management strategy of enterprises of machine building of the Zaporizhzhya region]. The anniversary of socio-economic research: Sb. science. Problems. / Ed. M. I. Zvreyakov (Main. Ed.) Et al. Odessa: Odessa National Economics University, 2018. No. 1 (65). P. 161-173 [in Ukrainian].
4. Helman V.M. (2019). Upravlinnia kadrovym resursom pidpriemstv mashynobuduvannia cherez pryzmu efektyvnosti [Human resource management of machine-building enterprises through the prism of efficiency]. Bulletin of Khmelnytsky National University: scientific journal. Economic sciences. No. 4, Vol. 3(272), p.62-66 [in Ukrainian].
5. Kadrovaya politika organizacii: osnovy raboty s personalom [HR policy of the organization: the basics of working with personnel] (2020). Official site of the Institute of Professional Personnel Officer. Retrieved from <https://profkadrovik.ru/articles/local-acts/bases-of-work-with-personnel-personnel-policy-of-the-organization//> [in Russian]

Рецензія/Peer review : 07.01.2020

Надрукована/Printed : 11.03.2020
Прорецензовано редакційною колегією